

Regionala skärgårdsrådet

Datum: 2025-02-20

Tid: Kl.10.00-12.00

Plats: Gjörwellsalen, Landstingshuset

10.00-10.05 1. Mötet öppnas

Ordförande Märta Martin-Granlund, Region Stockholm.

10.05-10.15 2. Lägesbild från SIKO

Gunilla Söderqvist, SIKO.

Extremt lågt vatten och is i hela skärgården. Något helt nytt att vattenivån är så låg, vilket påverkar skärgårdstrafiken.

Tillväxt, vända avfolkningen till befolkningstillväxt

- Undanhöja hinder för att uppföra bostäder med inriktning mot fastboende – ex möjliggöra generationsboende.
- Nyttja de möjligheter som finns att med stöd av artikel 174 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt rikta stöd till öar utan fastlandsförbindelser.
- Tillåt inte att lantbruksfastigheter omvandlas till fritidsfastigheter.
- Bygg ut fiber i de delar som i dag ännu saknar snabb och säker uppkoppling! (En del av de bolag som erhöll bidrag från PTS fullföljde aldrig.)

Klimat – natur och miljö

- En levande skärgård är helt beroende av bofasta skärgårdsbor där djurhållning och odling är viktiga funktioner så att landskapet hålls öppet och levande.
- Erosionskador från sjötrafik måste motverkas i fartleder i synnerhet – men även i skyddade områden.

- Nödvändigt att minska skärgårdsbornas klimatpåverkan från transportbränslen på och mellan öar, samt till fastlandet. Exempel Klimatneutrala bränslen, solenergi med batterilagring, biogasproduktion.

Försvar – en befolkad skärgård är en tillgång sett ur försvars- och beredskapssynpunkt

- Hinder för permanentboende måste undanröjas – öbornas ögon är viktiga vid försvaret.
- Strategiskt belägna fastigheter som kommer ut på marknaden bör analyseras. Exempel: Landsort där pågående planarbete kan komma att leda till att fastigheter med strategiskt läge kommer ut på öppna marknaden.
- Jordförvärvslagstiftningens krav bör upprätthållas så att lantbruksfastigheter inte omvandlas till fritidsbostäder, något som leder till att året-runt-närvaro förloras och ägare med helt andra intressen kan komma över stora markandelar i skärgården.

Sårbarheter och utvecklingsbehov

- Det måste gå att ha uppväxande barn på alla kärnöar.
- Tillståndsprocessen för bostadsbyggande riktat till permanentboende måste förbättras.

Samverkan styrning och resurser

- Internkommunalt samarbete över hela skärgården i skolfrågor. Ett kommunalförbund bör bildas för att underlätta samarbetet
- Politiska beslut och signaler rörande till exempel bostadsbyggande får inte stanna eller stoppas redan på tjänstemannanivå. För att motverka olikartad handläggning av ärenden bör samtliga kommuner se över sina delegationsordningar och ge likartade inriktningar och stöd till handläggarna

Save the date – Ö och skärgårdsriksdag 18 mars 2026.

Inspel: För skolfrågan är ett möte bokat mellan Värmdö kommun, Österåkers kommun och Haninge kommun den 6 mars.

Inspel: Med anledning av isen så har många varit ute och åkt skridskor – de har haft problem med att bussen inte väntar in båtarna. Utmaningen är adresserad.

10.15-10.20 3. Skärgårdens Exekutivkommitté

Patrik Cederlöf, Länsstyrelsen Stockholm.

Punkten uteblir på grund av förhinder. Märta Martin-Granlund redogjorde i stora drag vad mötet handlade om.

10.20-10:25 4. Inflygning Landsbygds- och skärgårdsstrategin och insatsområde 3: Stärk det lokala näringslivet.

Liz Nordström, strateg, Region Stockholm

Dagens möte har fokus på Landsbygds- och skärgårdsstrategins insatsområde 3. Inom ramen för detta insatsområde fokuserar dagens diskussion på fiske och jordbruk.

10:25-10:40 5. Sakområde: Fiske

Gustaf Almqvist, Länsstyrelsen Stockholm

Oliver Karlöf, fiskekonsulent, Stockholm Stad

Gustaf leder projektet om ekosystembaserad havsförvaltning (EBHF). Alla fiskeaktörer finns med – sportfiske, yrkesfiske, Skärgårdsstiftelsen, forskare med flera.

- Ökad förståelse över olika värdeskapande- och förvaltningsprinciper.
 - Insjöfiske
 - Regionalt livsmedelsfiske (det perspektivet som lyfts behöver utvecklas och stärkas).
 - Mobilt storskaligt fiske "möjligt att köpa sig fri från ekologiskt ansvar"

Utflyttning av trålgränsen för att utvärdera trålfiskeförbud 1 feb 2025- 30 april 2027. Måna om att det ska bli permanentat. Det finns inte politisk konsensus om det idag. Himmelfjärden är ett exempel på att det går åt rätt håll och visar på att vi behöver ha kvar utflyttningen av trålgränsen.

Stockholm stads fiskevård

Stockholm stad har arbetat för ett hållbart fiske och stabila fiskebestånd länge. Stockholms stads fiskevård arbetar utanför Stockholm stad i stor utsträckning och har samverkansavtal med många skärgårdskommuner. Därav krokas de också arm med Länsstyrelsen och Skärgårdsstiftelsen. Arbetar brett, urbana fisket, fisketillsyn, biotopvård.

- Fokus på rovfisk och bättre fiskevatten
- Biotopvård
- Främja hållbart fiske, Småskaligt yrkesfiske och Sportfiske
- Fisketillsyn
- Groddjur och småvatten
- Kräfter och kräftfiske
- Urban fiskevård
- Fiskefrämjande viltförvaltning
- Fiskutsättningar

Fiskefrämjande viltförvaltning

- En följd av strömmingssituationen är att sälen kommer närmare kusten. Stockholm har legat i bräsch för att de tagit fram en förvaltningsplan. Rör sig åt rätt håll nu.
- Samordning av skydds jakt och skydd av känsliga fiskbestånd
- Nätverksbyggande inom jakt/fiskevård
- Kontakt och dialog med Länsstyrelsernas vilthandläggare och fiskerikonsulenter
- Engagera skärgårdskommuner

- Fokus är skarven och sälens skada på känsliga fiskbestånd
- Ersätta jaktlag för skydd av fisk samt bjuda på kurser via jägareförbundet

Slutligen visade Gustaf ett utdrag från landsbygds- och skärgårdsstrategin om fisket och resonerade kring vad som saknas i genomförandet.

1. Förstärka arbetet i samtliga skärgårdskommuner, hur?
2. Bättre regional samverkan mellan kommuner länsstyrelsen och regionen, hur?

Inspel: Mätningar av dioxid och COB av strömming har sedan 2019 gått ner – mest i de södra delarna av skärgården.

10:40-10:55 6. Sakområde: Jordbruk i skärgården

Bo Gesslein, jordbrukare Löparö
Anna Gabrielsson, Värmdö kommun

Bosse gav perspektiv utifrån jordbrukare i skärgården och berättade om jordbruket, redan på 60-talet lämnade många jordbruket för industrialismen och gårdarna såldes. Diskussion fördes hur gårdar och marker skulle bevaras. Då bildades Skärgårdsstiftelsen – tillgång för stockholmarna.

- Under 2000 talet är skärgården ett prioriterat område man ska satsa på genom vård och utveckling. Initiativ av Länsstyrelsen för betesdjur i Stockholms skärgård.
- Fraktbidraget – fortfarande oklart hur det fungerar.
- EU stöden och få rätt stöd är en stor fråga.
- Att driva ett skärgårdsjordbruk är mycket mer än att ha djur. Ett exempel på ett jordbruk som drivs med höga kultur- och naturvärden Brottö. Andra problem är hjortstammar och vildsvin som äter upp vinterfodret.
- Tips om en ny bok ”50 år som bondunge i Stockholms skärgård”.

Anna Gabrielsson, Värmdö kommun

Jordbruksmarken i Värmdö skärgård är en mycket liten andel av marken. I Värmdö kommun utgörs ca 2,5 procent av den totala landarealen av åkermark och 1,1 procent av betesmark.

- På öarna är andelen betesmark i förhållande till åkermark högre.
- Kommunen äger en jordbruksfastighet, ett ridstall på fastlandet samt lite mark på Runmarö
- Ett antal aktiva lantbruk – Svartsö, Lådna, Grinda, Östanvik, Vånö, Tavansboda slakteri

I Värmdö kommuns skärgård finns 6 aktiva lantbruk. Det finns fem djur- och betesverksamhet i mindre skala.

Utmaningar som kommunen identifierat:

- Extremväder med torka och oväder
- För många vildsvin och hjort som förstör och äter upp
- Friluftsliv förstör: lösa hundar river djuren, burkar i naturen

- Kostnader, transporter och foder
- Krångligt och inte så väl anpassade bidrag för skärgårdsbönder från Jordbruksverket och EU
- Krav på daglig tillsyn av djuren, svårt med stora avstånd
- Ingen gård är den andra lik inga standardlösningar,
- Svårt att ha en inkomst man behöver kombinera med andra verksamheter.

Värmdö kommuns utmaningar att stötta lantbrukarna: Låg rådighet

- Äger lite jordbruksmark
- Bidragen är inte kommunala
- Det är inte kommunen som godkänner om en jordbruksfastighet får säljas som fritidsboende

Vad gör kommunen?

- Bygglov – inte godkänna exploatering på jordbruksmark
- Viltprojektet, stötta lokalt inköp av vilt mat till skolor och äldreboenden
- Har slåtter/bete på kommunal mark
- Stöttar lantbrukare i kunskap kring naturvärden och biologisk mångfald
- Rådgivning i klimatsmart, cirkulärt företagande via "Klimatneutrala Värmdö"

10:55-11:35 7. Tema: Fiske och jordbruk i skärgården

Dialog i smågrupper – fiske eller jordbruk. Fokus på möjligheter, utmaningar, målkonflikter och samverkan. Gemensam övergripande fråga: Hur fungerar strategins inriktningar för fiske och jordbruk i skärgårdens verklighet – och vad krävs för att de ska kunna genomföras? Avslutas med sammanfattning i plenum.

Workshop: se bilaga för en sammanställning av gruppernas totala inspel.

11:35-11:50 8. Aktuellt hos Trafikförvaltningen

Johan Nordgren, trafikförvaltningen.

Kampanj 2025 – uppföljning

Syfte var att förlänga säsongen och gynna trafiken och besöksnäringen i skärgården.

Med ett budskap som visade på enkelheten i att det finns en fantastisk natur och upplevelser en kort resa bort. Och att periodkortet gäller.

Målgrupp är invånare som lockas av naturupplevelser i skärgården åldersgrupp 40-70 inte barnfamiljer primärt. Besökande turister som vill addera en naturupplevelse, det enkla äventyret. Kampanjen syntes i en mängd olika kanaler, SL trafiken, nyhetsbrev, sociala medier mm.

Resultatet av kampanjen visade att i september ökade resandet med ca 38 procent jämfört med september föregående år. SL taxan till Waxholm hade införts innan sommaren, så det är sannolikt fler faktorer som spelar in till utvecklingen.

Planering 2026

Trafikförvaltningen har för avsikt att köra kampanjen i höst igen (kampanjperiod vecka 34 och 35) tillsammans med Stockholm Archipelago och Skärgårdsstiftelsen. Regionledningskontoret stöttar inom ramen för budgetuppdrag Förlängd säsong.

Inspel på mötet:

- Nord-Syd linjen är viktig och intressant mellan öarna. Få som vet att det är en Waxholmsbåt.
- Fråga om gränsdragningen mot barn och barnfamiljer. Svar: I marknadsföring behöver man begränsa för att skapa räckvidd. Trafikförvaltningen tittar på hur de riktar sig till barn som målgrupp, ex skolinformation. Det finns även ett budgetuppdrag för 2026 som riktar sig till att få skolungdomar att komma ut i skärgården.
- Varför gäller taxan från 14 september till 29 april. Johan återkommer med svar om varför just dessa datum gäller. Kan vara bra för grupperingen att känna till.

Inspel på mötet: Det finns en särbehandling i kollektivtrafiken, barn betalar i sjötrafiken men inte i kollektivtrafiken på fastlandet. Michaela Haga svarade: politisk fråga där en utredning för att förenkla pågår. Utredningen kommer komma innan sommaren. Det sker en politisk beredning av det ärendet.

11:50-12:00 9. Övriga frågor

Inga anmälda frågor!

Bilaga till Regionala skärgårdsrådet 26-02-20

Sammanställning av gruppdialoger – Insatsområde 3 (jordbruk och fiske)

Inom ramen för arbetet med landsbygds- och skärgårdsstrategin i Region Stockholm genomfördes en workshop med smågrupper. Dialogerna fokuserade på insatsområde 3, särskilt den prioriterade riktningen för jordbruk och fiske i skärgården.

Deltagarna diskuterade tre frågor:

1. Vad i strategins inriktning är mest relevant?
2. Hur fungerar inriktningarna i skärgårdens verklighet och vad är viktigast att genomföra?
3. Vad krävs för genomförande?

Perspektiv och relevans

Deltagarna lyfte att jordbruk och fiske är grundläggande för möjligheten att leva och verka i skärgården. Näringarna beskrivs som en del av ett ömsesidigt beroende system där bofast befolkning, näringsliv och service hänger samman.

Ekonomisk bärkraft framhålls som en central förutsättning. Även produktionsförutsättningar såsom tillgång till betesdjur, mark och hantering av viltproblematik lyftes.

Fiskereglering, kvotsystem och hållbar förvaltning anses vara viktiga frågor. Det finns också intresse för innovation och erfarenhetsutbyte med exempelvis Åland och Finland.

Genomförbarhet i praktiken

Dialogerna visar att strategins inriktning upplevs relevant, men att genomförandet är beroende av praktiska förutsättningar.

Följande områden framhålls som särskilt viktiga:

- Anpassning av regelverk till småskaliga verksamheter
- Stärkta lokala marknader, inklusive offentlig upphandling
- Fungerande transporter och logistik, exempelvis fraktlösningar via Waxholmsbolaget
- Hantering av vilt- och betesproblematik
- Tydligare och långsiktigt hållbar fiskereglering

Transport- och infrastrukturfrågor beskrivs som grundläggande för näringarnas möjlighet att bedriva verksamhet.

Förutsättningar för genomförande

Deltagarna pekar på behov av:

- Tydligare ansvarsfördelning mellan EU, nationell, regional och kommunal nivå

- Ökad samordning mellan berörda myndigheter
- Ekonomiska verktyg såsom startkapital, riktade stöd och utvecklad offentlig upphandling
- Kunskapshöjande insatser riktade till exempelvis kockar, skolor och konsumenter
- Fördjupat samarbete, inklusive gränsöverskridande samverkan

Lönsamhet lyfts genomgående som en avgörande faktor för att strategins mål ska kunna uppnås.

Slutligen, gruppdialogerna visar att insatsområde 3 uppfattas som relevant för skärgårdens utveckling. Samtidigt framhålls att genomförandet förutsätter förbättrade ekonomiska villkor, fungerande transporter, anpassade regelverk samt tydlig ansvarsfördelning och samordning mellan berörda aktörer. Synpunkterna ger underlag för det fortsatta arbetet med att konkretisera och operationalisera strategins inriktning för jordbruk och fiske i skärgården i den kommande revideringen av tillhörande handlingsplan.